

Angelorum panem per suos distribuit ministros, hæc verba: *Eccæ Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*, præmittere solet; ex quibus clare deducitur, quod præcipuus quidam hujus Agni Eucharistici effectus, sit remissio et indulgentia peccatorum. Ideo etiam in consecratione sanguinis specialis fit mentio ejusdem effectus, dum dicitur: *Qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Sententia quoque est S. Paulo a Spiritu veritatis dictata, quod *sine sanguinis effusione non fit remissio*. Atque ideo ut hæc remissio peccatorum a nobis percipiatur, Agnus ille qui dicitur *Agnus occisus ab origine mundi*, in sacrificio incruento salutarem hunc sanguinem pro mundandis animabus nostris quotidie fundit. Et ideo S. Paschasius de hoc sanguine disserens, ait: « Sicut in remissione nem fusus est peccatorum et traditus, ita ad hoc hodie in remissionem comeditur et potatur delictorum, ut qui in terris, sine quotidianis, levibusque delictis vivere non possumus, tui esca et pota reflecti, sine macula et ruga inveniamur. » S. Carolus proinde inter alios hujus Sacramenti fructus, hæc quoque agnosci, quod scilicet « venialia peccata hoc etiam in Sacramento remittantur; » ut merito dicat S. Ambrosius: « Panem hunc quotidianum sumi in remedium quotidiane infirmitatis. » Idem S. Carolus Borromeus iterum dicit: « Vires præbet, ut a criminibus fideles puros et integros, atque a tentationum impetu incolumes se conservent; ac præterea tanquam coelestis medicamentum animam præparat, ne alicujus mortiferae perturbationis veneno facile infici et corrumperetur. Concupiscentiæ ardorem debilitat, dum charitatis igne animos fidelium vehementer inflammatur. »

d. — Versio Arabica sic legit: *Patiens esto, et ego dabo tibi quod tuum est*. Insana videtur esse hujus servi temeritas. Omnem substantiam suam decoeratur cum uxore et liberis; contraxerat debita tanta quæ ad decem millia sese extendebant talenta; interim animi equivoque factus, quod Domini est, spondet se redditurum, dummodo patiens foret. Unde? Ex ipsa scilicet patientia. Ea enim est quæ hominem in immensum dilatat. Non solum enim per patientiam peccata nostra expando, pedes nostros ab ipsa perditionis abyso eruiamus, verum insuper æternam Colorem gloriam nobis feliciter comparamus. Ideoque Blosius optime monet inquit: « Omnis afflictio et amaritudo patienter loco Inferni atque Purgatorii toleranda est. » S. Augustinus in libro de *Patientia*, cap. vii, similiter inquit: « Verumtamen cum pro libidinibus et sceleribus, cum pro ista temporali vita, ac salute, multa homines horrenda mirabiliter sufferant, salis non admodum, quanta sufferenda pro vita bona, ut etiam postea possit esse æterna. »

VERSUS 27.

Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum et debitum dimisit ei.

Misertus autem dominus servi illius.

1. — Ex hisce verbis erincit S. Thomas, misericordiam Dei, non vero penitentiam nostram, remissionis peccatorum causam existere: « Unde dolor penitentis, » inquit, « non causat remissionem, sed misericordia Domini, » juxta illud Romanis, ix, 16, consignatum dogma: *Non est currentis, sed miserantis Domini*.

Dimisit eum et debitum dimisit ei.

2. — In parabola de talentis vidimus unum servorum ob negligentiam in non negotiando cum talento sibi concredito, adeo severe punitum fuisse, in præsentem igitur cur tanta cum liberalitate decem millia talenta condonantur? Salmeron, hujus observationis auctor, dubium istud ita resolvit: « Hic humiliter egit et rogavit, ille arroganter et superbe seipsum justificando et Deum accusando egisse visus est; unde præstat vel omnia peccata mundi habere cum humilitate et confessione erroris, quam unum cum superbia et cordis duritia. »

3. — Glossa regis hujus bonitatem miratur, qui solum pro dilatione solutionis a servo rogatus, totum ei debitum condonavit; unde ulterius progreditur admirando superabundantem Dei erga nos amorem et charitatem inquit: « Vide amoris divini superabundantiam. » S. Thomas ait: « Notat quod Dominus plura dat, quam homo audeat petere, » juxta id, quod in oratione dicitur: « Qui merita supplicum excedis et vota. » Theophylactus pariter idem ponderat, dicens: « Misericordia Dei dimisit omne debitum, tametsi servus non omnia remitti, sed prorogari tempus peteret; disce igitur, quod Deus plura dat, quam petimus. » D. Chrysostomus hanc veniam nobilissimo titulo condecorat, dum eam « mirabilem misericordiam » exaggerationem » nuncupat; siquidem pro condonatione rogatus non fuerat, quia memoriam ipsius oblatum solam respiciebat prorogationem temporis: « Dilationem, » inquit « solummodo a temporis postulat, ille autem multo magis dedit, quam petit, quia videlicet totius æris alieni donationem ultro præbuit. »

4. — Salmeron in sensu morali ait: « Dimisit eum liberum infundendo gratiam, qua liberatus est a peccato et ab angustia, et stimulo conscientie, donavit penam temporalem, vel æternam. »

ADDITIONES.

a. — *Misertus autem dominus servi illius*, etc. Magnitudinem doni hujus in servum collati, nobis

explanat D. Antonius Ulyssiponensis, *Serm. iii in hæc Dom.*; ait enim: « Tria fecit hic, misericordia Dei, scilicet, purificat animam a vitis, locupletat charismatum divitiis, accumulatur celestium gaudiorum deliciis. » Dei misericordia purificat animam a vitis, sique huc servo remisit debitum. Locupletat charismatum donis; non solum Dei pietas, interveniente nostra penitentia, culpam nostrorum delictorum remittit, sed etiam multa quibus anima ditatur, interiora gratiæ communicat dona.

b. — Hæc ingens est Dei misericordia, quæ ad unicum verbum omnia dimittit peccata. Talis etenim est efficacia vere penitentiae et semel vero contusi pectoris, ex corde vere contrito, ut ingressus ille ante gravatus debito, liber egrediatur. Ad unius actus contritionis comparationem Deus omnes flocci aestimat terræ thesauros: *Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam*.

Admirabilem divinæ misericordiae methodum nobis exhibet Michaëas Propheta, dum inquit, *cap. vii, 19: Miserebitur nostri; deponet iniquitates nostras, et projiciet in profundum maris omnia peccata nostra*. Quis iste loquendi modus? Nostras divina misericordia iniquitates submerget in mari? Solum intelligitur contritionis mare, de quo dicitur: *Velut mare contritio tua*. Hoc in mari omnia submerguntur delicta nostra. Ex S. Vincentii Ferrerii vita adducam exemplum. Ad Sancti hujus in Francia prædicantis pedes, quidam se advolvit impiissimus, multorum temporum homicida, qui divino aspirante lumine penitens, dum post confessionem a Sancto penitentiam accepisset septennii, petiit utrum in exiliis adeo penitentiae virtute salvari posset. Sanctus intensionem advertens compunctionis, totam penitentiam ad frus, in pane et aqua, jejunii dies restricti; tunc equidem penitens, præ cordis angustia, in amarissimos sese diffundere singultus, nos et Sanctus observavit, unicum duntaxat *Pater noster* et *Ave Maria*, ei in penitentiam injunxit; vix debito satisfactum penitens, cum ecce subito ad Sancti pedes, quasi intensissimæ contritionis ferro confossus, corruit victima. *Sacrificium enim Deo spiritus contribulatus; cor contritum et humiliatum Deus non despicit*; atque indilate rectissima ad Paradisi transit gloriam, prout ipsamet nocte sequenti S. Vincentio apparens revelavit cum dicto: « Tantis potest esse dolor, ut etiam penam Purgatorii tollat. »

VERSUS 28.

Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis qui debebat ei centum denarios, et tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes.

Egressus autem servus ille.

1. — Chrysostomus idipsum immediate, post-

quam a Regis presentia egressus fuisset, contigisse dicit: « Cum exisset, non multo tempore post, sed confestim, beneficii magnitudinem ante oculos adhuc habens, tanto munere, tantaque liberalitate Domini abusus fuit. » Euthymius quoque idem tempus ponderavit, dicens: « Non est pro longum tempus, sed statim beneficentia faciens tramitem ad id, quod neque Deo gratum est, neque hominibus. » S. Thomas servi illius ingratiitudinem ex multis circumstantiis exaggers dicit: « Ponuntur quinque, quæ aggravant ingratiitudinem ejus: primo aggravatur ex tempore, quia si post novem vel decem annos accidisset, non esset mirum, sed quia eodem die deliquit, ingratus efficitur, sicut de peccatore, qui, quando dimissa sunt ejus peccata, in eodem die ad peccata regreditur; item ex simulatione, quia in consideratione domini humilis fuit, sed egressus, statim ostendit qualis esset; item ostenditur ex cognitione, quoniam invenit unum de conservis suis. *Eclii.*, xxvii, 3: *Homo homini conservat iram et a Deo quaerit medelam*. Item ex parvitate debiti, quia debebat centum denarios, unde innumera erat differentia, quia ipse decem millia; in pondere, quia ille denarios, et ipse talenta; unde peccata, quæ in Deum committuntur, sunt plura et gravia magis quam peccata que in hominem, quæ levia sunt, quia ex infirmitate, unde differentia sibi est gravitas, sicut inter talenta et denarios; gravior enim esset regem percutere, quam famulum; item designatur crudelitas in exigendo, quia *tenens suffocabat*. »

2. — Cur de Caino, reprobatorum primo, fratri-cida, adeoque in Deum rebeli, dixisse arbitramini Spiritum Sanctum: *Egressus Cain a facie Domini?* Profecto non ob aliam causam, quam quia omnium excessum causa, indeque gravissima animarum præcipitia impetus impellens est amissio presentiae divine, sicut et contra ejus possessio ab omni nos peccato præservat, *Psal. x, 5: Non est Deus in conspectu ejus*; ast quid inde? *Inquinata sunt via illius in omni tempore, auferatur judicium tua a facie ejus*. Albertus Magnus ait: « Egressus a conspectu Dei, qui semper astare et gratias agere debuit. » Lucas Brugensis scribit: « Egressus a facie et conspectu regis ac domini sui, recentem beneficii magnitudinem adhuc ante oculos habens, invenit in ipsa forte adhuc regia. »

3. — Juxta Dionysii Carthusiani mentem, *egressus*, id est, « mente adversus; » in alio quoque loco in ejusdem Evangelii sermonibus pro hunc egressum, recidivationem in peccata pristina intelligit, unde dicit: « Liber a debito, sed rursus victus a vitio, utpote Deum relinquens per recidivam peccati; » eandem quoque glossam Lyranus his verbis adducit: « Egressus per recidivum peccati; » egreditur enim a Domino, peccatum reiterando. »

4. — Ex presentis Evangelii decursu, damnium in hunc ingratum redundans clare videtur et merito damna hæc expertus fuit, quia illos præfiguravit, qui non obstante luce recepta, ad offendendum Deum denu redeant, et in peccata alias delectata reincidunt, ideoque severius puniuntur, tenacius iniquitatibus illaqueantur, quas reassumunt. Hanc quoque veritatem Christus confirmat, *Luc.* xi, 24, dicens: *Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca iniqua, quærens requiem, et non inveniens dicit: Revertur in domum meam, unde exivi; et cum venerit, assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et ingressi habitant ibi, et fiunt novissima hominis pejora prioribus, quasi diceret: Talis anima majus penes divinam justitiam debitum contrahit, severioribus etiam subjacet supplicii, majoremque in resurgendo ad gratiam expeditur difficultatem.*

5. — S. Antonius Paduanus in hoc servo, beneficii paulo ante a Rege recepti oblivionem, nec non quam in hunc conservum suum exercuit crudelitatem notans, dicit: « Qui misericordie sibi impensæ obliviscitur, nullius miseretur; unde servus egressus, vel ejus egressio, oblivionem denotat; » de qua etiam Albertus Magnus ita scribit: « *Egressus*, hoc est, extra memoriam indulgentiæ perceptæ « positus. »

Invenit unum de conservis suis.

6. — Lucas Brugenensis titulum, quo increta Sapia debitorum hunc compellat, observans dicit: « Observatum dignum est id, quod nolatur, homines « omnes conservos inter se esse, utpote ejusdem « Domini cultui et famulatu naturæ obstrictos. » Salmeron dicit: « Invenit unum, neque a domino « dilectum, atque ipse erat; » experientia etenim quotidiana docet, quod inter illos, qui perpetuo sibi convivunt, maxime in aulis et magnatum familiis rancores et odia intestina magis habitata et diuturniora esse soleant, quia cum sæpius convivendi occasionem habeant, majores sibi invicem et frequentiores inferunt injurias et despectus; sic primi per iram in se iracunde concitati, fuerunt germani fratres Cain et Abel; Joseph quoque a fratribus insectabatur insidiis, qui *nec poterant ei quidquam pacifice loqui*; et quis est, quæ Esau inter et Jacob intercesserunt insidiæ?

Qui debet ei centum denarios.

7. — Cornelius a Lapide, exacto adhibito calculo, summam hanc decem adæquasse Julios dicit; cum e contra summa huic servo condonata, ad centum viginti milliones scutorum ascenderit; unde clare deducitur, quam erga nos liberalis sit Dei misericordia in condonandis peccatis nostris, quamque ex alia parte nos tenaces et parci simus in illatis nobis a proximo nostro injuriis, etiam modi-

cis. Jansenius ait: « Significatur quanta sit simul « ingratitude et crudelitas ejus, qui inopinabilem « clementissimi Domini benignitatem expertus in « remissione maximi debiti; quo quisque certe Deo « est obstrictus, parvum recusat debitum in se « admissarum injuriarum conservo remittere, sed « extremam ab eo ultionem et vindictam crudeliter « requirit. » Ex hac etiam adeo tenui summa deducta, quanto minus pondus secum inferat injuria facta nobis, ab ea, quam nos infinita majestatis et dignitatis Domino et Deo nostro inferimus. »

Et tenens suffocabat eum.

8. — Qualiter hæc conservi suffocatio intelligenda sit, Hugo Cardinalis declarat, dum ait: « Suffocare, est vindictam in fratrem exercere. »

9. — Origenes impietatem hanc ex eo processisse dicit, quia nimirum vim inferens, longe ab oculis Domini sui positus erat, hoc enim fecit egressus; unde ait: « Ideo, ut arbitror, suffocabat, quoniam « a rege exierat, non enim suffocaret conservum « suum, si non exisset a rege. » Theophylactus sævitiam ejus his verbis describit: « Injecta in eum « manu, obtorto collo trahebat; strangulat ac premit; » moxque rationem subdit inquiring: « Nullus, qui in Deo manet, compassionis expertus est, sed ille egressus erat et a Deo nunc alienus « erat. »

10. — Salmeron ad Hugonem Cardinalis mentem conformiter inquit: « Tenet proximum, qui injuriam non remittit; suffocet, qui verba excusationis non audit, quia suffocans gulam stringit, per « quam vox emitti debet. »

11. — Cajetanus injuriam hanc non sibi conservo, sed etiam regi, cujus uterque servus erat, illatam esse dicit: « In nonnullam injuriam communis domini respectus redundat, tractare sic « conservum statim post acceptum tantum beneficium, tanquam pro nihilo aestimetur exemplum « domini, etiam pro nihilo aestimetur conservi servitium, respectu communis domini. »

Redde quod debes.

12. — Dionysius Carthusianus verba hæc de illis interpretatur, qui ab iis, a quibus passi fuerunt injurias, satisfactiones exigunt impertinentes et inopportunas, vel tunc satisfactionem ab injuriatis exigunt, quando id illis impossibile esse norunt; unde dicit: « Hoc aint crudeles, qui per solutionem nem debiti, aut pro injuria satisfactionem ultra « vires, aut violenter a proximis suis exquirunt. »

13. — Salmeron ad damnatorum penam hisce verbis alludi existimans, in alio diverso sensu eadem exponit; dicit enim: « Damnatu dicitur reddere « debitum, quatenus omnia, quibus abusus est et « vane oblectatus, præstant ei cruciatum et tormenta, secundum illud: *Quantum glorificavit se*

« et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum. »

14. — Theophylactus actionem hanc, magnam vocat crudelitatem: « Magnæ autem erat crudelitatis; » siquidem recenter huic servo condonata decem millium talentorum summam, nec non tenue alterius centum denariorum debitum ad invicem comparans, dicit: « Omnino nec remittere, « nec prorogare tempus dinumerandi volebat, « tametsi conservus eadem verba diceret, quæ et « ille ad dominum, misericordiam domini in memoriam illi reducens. »

Additiones.

a. — *Egressus autem servus ille, invenit, etc.* Sittur ante Dominum servus qui ei debebat decem millia talenta, et supplicii prece rogat Dominum, ut ad solvendum præberet inducias, et inducias indulsit, et debitum liberaliter dimisit. Multis ergo bonis repletus, egreditur lætus et hilaris! Sed o instabiles hominum fortunæ! Mox egressus, iram Domini incurrit, nullaque mala eum inveniunt. Traditur tortoribus, mittitur in terrem ergastulum, donec redderet universum debitum. Unde tanta infortunia mox felici accidunt? Respondet docte Joannes de Sylveira hic: « Ex Domini præsentia multa bona hansit servus, ut esset mitis et humilis; at ubi a facie Domini recedit, in multa « mala incurrit. » Nam ex neglecta consideratione presentia Dei, omnia mala derivantur. In Psalmo nono regius Psaltes, integrum quemdam contextu iniquitatum catalogum; ait enim: *Superbit impius. Laudatur peccator in desideriis anime sue. Evocaverit Dominum peccator. Inquinata sunt visus illius in omni tempore. Cujus maledictione os plenum est, et amaritudine et dolo. Sedet in insidiis cum divitibus, ut interficiat innocentem, etc.* At vero vultisne scire curam innitatur hæc tot enormium scelerum congeries? Huic nimirum, quia Deus a mente eorum exclusus erat, sibi que persuadebant, quod ab oculis ejus subducere se possent. Non est hoc a me excogitatum somnium, sed ipsiusmet Spiritus Sancti oraculum, qui per os Davidis inquit: *Ut quid, Domine, recessisti longe? Non est Deus in conspectu ejus. Dixit in corde suo: Oblitus est Deus, avertit faciem suam ne videat. Alter huic non dissimilis a Jobo, in capite xxii, his verbis constituitur: Numquid timens arguet te, et veniet tecum in iudicium? Et non propter multitudinem tuam plurimam, et infinitas iniquitates tuas? Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, et muros spoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti et esurienti subtraxisti panem. Viduas dimisisti vacuas et læcetos pupillarum commovisti. Undenam vero tot scelera suam habuere originem? Subjungit idem Propheta: *An non cogitas, quod Deus excelstor cælis sit, et super stellarum verticem sublimetur? Et dicis: Quid enim movit Deus? et quasi per colliginem judicat: nubes latibunt**

lum ejus, nec nostra considerat, et circa cardines cæli perambulatur. Quænam, obsecro, causa est cur atheistæ hodie ad omnem impietatem committendam sibi laxent habenas? Nulla certe alia quam quia sibi nullum pressum Deum esse, stulte persuadent. Ab hoc enim pessimo principio omnia inter ipsos commissa scelera proficiuntur: *Dixit insipiens in corde suo, inquit Psaltes, Psal. xiii, 1: Non est Deus. Et quid inde secutum fuit: Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in studiis suis. Non est qui faciat bonum; non est usque ad unum.*

Duo Apostoli in schola cælestis Magistri eruditi gravissime prævaricati fuere. Quorum tamen unum respiciens, errorem suum amarum lacrymis dellevit; alter vero in desperationis barathrum se precipitem egit. Scitisne hujus differentia causam? S. Petrus Dominum suum tunc abnegavit, quando extra Domini sui conspectum positus fuit: *Sequebatur eum a longe.* Circa quæ verba S. Ambrosius ait: « Bene a longe sequebatur eum proxime negaturus; neque enim negavisset, si Christo proxime adhæsesset. » At vero qua occasione demum errorem suum inconsolabiliter delens et detestans, se emendavit? Nimirum quando Christus fixis eum oculis aspexit: *Respexit Petrum, et flevit amare.* Judas vero e contra eodem tempore, quo Dominum suum tradere machinabatur, tergum eidem obvertit, dicente Scriptura: *Tunc abiit unus e duodecim; nec amplius coram facie Christi apparuit, præterquam quando traditionis promissæ machinam in societate armatorum militum est executus. Cæterum vero in totius passionis suæ decursu, priusquam laqueo se suspenderet, benignissimi Redemptoris fugit presentiam et beneficus oculos, quos Rupertus Abbas « fenestras salutaris et patentes misericordie januas » appellavit.*

b. — O impudens socie! An tam facile oblitus es beneficii a Domino tuo tibi præstiti, maxime ex hac causa ut addicas qualiter et tu cum conservo tuo habere debeas? Ex quo tu iudica, quod si Deus tanta facilitate remittit decem millia talenta, annon et tu tenearis illi remittere, qui modicum tibi venium debet, nempe unicum verbum insipidum, aut aliquo etiam modo injuriosum, et hoc non semel sed etiam septuagies septies?

VERSUS 29.

Et patiens conservus ejus rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.

1. — Considerandum quoque hoc loco venit, debitorem hunc creditor suo se recommendando, eodem modo processisse, quo ipse domino et regi suo supplicando processerat, licet cum hac differentia, quod de hoc dicitur orabat, de illo vero, rogabat, quia rex ille Deum referebat, cui religiosus

orationis cultus debetur, ille autem solum homo erat.

2. — S. Antonius de Padua de hoc ingrato et crudeli servo ita scribit: « Eodem verborum ordine rogasti Deum, et dimisti tibi, de eodem rogatus a conservo, nolistis dimittere ei; sed crede mihi veniet tempus, et ipse clamabit, et non exaudietur. » *Prov.*, xxi, 13. »

VERSUS 30.

Ille autem noluit, sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum.

Ille autem noluit, sed abiit.

1. — « *Abiit,* » inquit Albertus Magnus, « hoc est, a naturali pietate recessit, inhumane agendo; » qui enim remittendis et condonandis injuriis durus est et obstinatus, naturam humanam exiit, quia ferocire ferarum est proprium. Unde Lactantius Firmianus ait: « Ira non modo boni, sed hominis appellatione despoliatur, siquidem nocere alteri non est secundum hominis naturam; nam et pecudes, si lacessas, aut calce aut cornu repugnant. »

2. — Ecce tibi magnam, quæ regem hunc et servum intercedit, differentiam. Rex enim summa cum benignitate et minime rogatus, siquidem servum petiit dilationem solutionis solum spectabat, decem milia talentorum remittit; hic vero se erga eum, qui longe minoris summa, id est, centum denarium debitor erat, severum se et implacabilem exhibet; unde colligitur, quod injurias remittere et condonare actio sit vere regia et heroica, solisque magnatibus propria; irreconciliabilem vero se præbere, seu injurias fixa mente vindicare velle, opus sit servile, hominibus vilibus et infimis natalibus oriundis, qualis hic esse cornebatur, proprium. David Rex postquam in pacifica regni sui possessione stabilis et confirmatus esset nonnullis eum ad injurias, paulo ante a Semei sibi irrogatas, castigandas irritantibus, respondit: *An ignoro, me hodie factum Regem super Israel? cur effeminati mihi hodie in Satan? Pessimi illi conciliarii optimum Regem pretiosissima regii diadematis gemma, scilicet mansuetudine et inimicorum dilectione privare satagebant.* Nota vero, cum dixisse, se eo die ad regium fuisse thronum sublimatum: *An ignoro, me hodie factum Regem? eum tamen multos annos a Semele in Regem unctus, sceptrum rexisset regium, cur ergo dicit, hodie? ad denotandum nimirum, se tunc præcipue regium diadema meruisse, quando actum illum heroicum, in Semei adeo indignum, severissimisque penis dignum, gloriose exercerit.* Revoicandum hic quoque in memoriam, quod, quando idem Rex David ad mortem injuste quæsitus, ideoque in specu delitescens, eidem Saul hosti suo, cui ob propriam defensionem,

caput juste detruncare poterat, vestis tantum limbum præsciderit, eundemque ei, ad insinuandum, quod evaserat periculum, nec non in illum exercuerat mansuetudinem de longinquo ostenderit, Saul ex instinctu prophætico exclamare mox cepit: *Nunc scio certissime, quod regnaturus, quasi diceret: Sicut ego ob quæsitam in te vindictam regno sum exuendus, ita tu ob generosam animi mansuetudinem ad regium solum meum everheris.*

3. — Injurias remittere nolle, actio est personarum vilium; e contra vero dissimulatio injuriarum solis viris nobilibus, generosis et virtute præditis propria est. Unde S. Bernardus ait: « Magna gloria est, si, cui nocere potuisti, parceas; nobile vin-dictæ genus est ignoscere victo. » Notandum est autem, quod tametsi hæc virtus, ut historie perhibent, a multis quoque Gentilibus usurpata fuerit, hæc tamen doctrina specialem in schola Christi locum habere debebat; nam ut S. Paulinus ait: « Præstat, vinci bono, quam vincere malo; » itaque vinci videtur in hoc sæculo, cui tunicae alter abstulerit; at in Christo triumphat, qui tunicam auferenti remittit et pallium.

VERSUS 31.

Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valde, et venerunt, et narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant.

Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valde.

1. — Salvator noster fidelibus suis charitatem et compassionem reciprocam inserere semper conatus fuit, ac proinde S. Petrus, I *Epist.*, iii, 8, cunctos pariter fideles monet, ut sint omnes unanimis compatiens, fraternitatis amatores, misericordes. S. Paulus, *Heb.*, x, 34, similiter ait: *Socii tolite conversantium effectus, nam et victis compassi estis;* hujus autem dilectionis mutue rationem ad Corinthios transcribit, dum omnes fideles, veluti unius corporis membra esse, ostendit, I *Cor.*, xii, 25: *Idipsum, inquit, pro invicem solliciti sint membra, et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.* S. Thomas similiter super hæc verba, ad hunc Apostoli textum alludens, dicit: « Videmus enim, quod si patitur unum membrum, compatiuntur et alia; unde videntes hominem affligi, compatiuntur et tur ei naturaliter; » proinde dicitur: *Vidi prævaricantes et tabescebam.* Lucas Brugensis super hæc verba ita scribit: « Optimi quique homines, dum vident tyrannidem quorundam hominum, qui tantum ipsi Deo debent, quantum nemo verbis exprimat, in alios, a quibus offensus forte fuerint, sævitiam exerceri videntes, non se content, quin gemant et Deo querelas exponant. » Pergit deinde ostendere, quod si spreta fraterna

compassione, in alios sævierint, tot habituri sint crudelitatis in proximum exercite testes, quot futuri sunt virtuosus homines, eandem videntes: « Nobis itaque coram Deo, tot adversarii testes erunt cruci delictatis inalegræ, quot nobiscum vivunt pii homines. »

Et venerunt et narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant.

2. — « Id est, divinam justitiam imploraverunt, » inquit S. Thomas, « idque si non ore, saltem corde, » quia desiderium pauperum exaudivit Dominus, « præparationem cordis eorum audivit auris tua. » *Psal.* x, 17. »

3. — Dionysius Carthusianus per hos conservos intelligit Angelos, utpote qui una nobiscum eidem Regi gloriæ inserviunt et ministrant, quorum proinde unus S. Joanni dixit, *Apoc.*, xix, 10: *Conseruus tuus sum et fratrum tuorum;* « hi tanquam diligentissimi, fidelissimique custodes, » inquit Dionysius, « nostra considerant facta et sicut de nostro gratulantur profectu, ita de nostro vitio contristati dicuntur, quia per modum dolentis se « habent, dum nostræ eis displicent culpæ. » Theophylactus quoque, per illos, spiritus intelligit angelicos: « Videtur hi conservi esse Angeli, osore « mali et amales boni, non quod ignorant Domino hæc dicant, sed ut tu discas quod Angeli nobis ad tutelam dati sint, et quod inhumanis et immiseri cordibus indigentur. »

Additio.

a. — *Videntes autem conservi ejus quæ fiebant,* etc. Boni servi a Domino addiscunt misericordiam et pietatem, quam miseris impertiantur. Secus natus servus Domini clementia nihil proficit, sed a sua malitia, in sevitiâ et impietate impellit. Per hos autem servos, Theophylactus, D. Remigius, Carthusianus et alii intelligunt nostros Angelos custodes, qui sicut de nostro profectu vere lætantur, ita de nostris peccatis et delictis, metaphoricè contristari dicuntur, quia per modum dolentis habent dum displicet eis quod impie agimus, vel quod sinistre nobis contingit. Hi autem narrant Christo, non ut ignorant, sed ut judicanti opera nostra, et verba, et ut etiam pro nobis loquantur et exorent.

VERSUS 32.

Tunc vocavit illum dominus suus, et ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me.

Tunc vocavit illum dominus suus.

1. — Juxta S. Thomæ sententiam: « Vocat Dominus per mortem, *Job.*, x, 22: *Vocabis me et ego respondebo tibi.* » Frequenter etenim Dominus

ad nostræ in Deum ingratiitudinis penam, dum scilicet amore ejus, qui maxima nobis debita dimisit, minima inimicis nostris remittere noluit, vilam nobis abbreviat; juxta quod scriptum est. *Psal.* lvi, 28: *Viri sanguinum non dimidiabunt dies suos.* Præterquam quod insuper experientia testis evincat, verissimumque esse doceat illud Davidis, tanti vindictæ inimici axioma, *Psal.* xxxvi, 13: *Gloria eorum intret in corda eorum;* quot namque sunt, qui eam, quam inimicis intentant, primi ipsi mortem incurrant? Aut certe si vindictam exercent superstitis, ignominiosum vitæ terminum in manibus attingunt carnificis. Testatur insuper Spiritus Sanctus, indignationem atque iram notabile salutis nostræ corporali inferre damnum, dum ait, *Ecl.*, xxx, 26: *Zelus et invidia minuunt dies.* Quis non obstupescat eam, quam David de suis maxime sibi infensis et supra furibundis tractans inimicis, adducit similitudinem, non ursorum, leonum, aut tygrum, sed apium, dicendo, *Psal.* cxvii, 12: *Circumdedervit me sicut apes;* qui loquendi modus magis me in admirationem rapit, quando alibi, *Psal.* xxi, 13, eum, de iisdem inimicis disserentem, dixisse recolo: *Circumdedervit me vituli multi, tauri pingues obederunt mihi.* Responderi nihilominus potest, inimicos convenienter apibus comparari, multo namque requiruntur, qui, ut bonam præ se ferant amicitiam, boni sermonis mel in ore portant, sed oculo detractionum et persecutionum aculeo proximum lædant; dicere etiam possumus, Psalmistam hisce verbis alludere voluisse ad imensa ea, quæ sibi ab inimicis permanabant bona; pro cuius intelligentia sciendum id, quod de uris naturaliste tradunt, eos scilicet magna cum aviditate alvearibus appropinquare, non tam suavitate mellis, quam utilitatem puncturarum in apibus experiri gestientes, ut mediantibus hisce lesionibus sanguis eliciatur, in lenimentum doloris capitis, quo antea cruciabantur; ita ergo Psalmista pariter inferre voluisse videtur, se nimium, dum in medio esset adversariorum suorum, se, inquam, ex illorum puncturis et insulibus ingens elucis animæ suæ beneficium, unde vice quadam ad Deum conversus, dicebat, *Psal.* lxxv, 4: *Verba iniquorum prævaluerunt super nos et impietates nostras tu propitius habes.* Nihilominus in magis litterali hujus similitudinis sensu videtur dicendum, quod, sicut apes non pun-gendo seque vindicando, majus sibi, quam nobis damnum inferant; relicto enim impresso plage aculeo, mori coguntur; ita pariter vindicativis accidat in his, quibus inimicos suos insectantur injuriis; licet enim quandoque, id quod tamen rarum est, non etiam et ipsi vite corporalis damna aut vulnera incurrant, infallibiliter tamen in mortem incidunt æternam, verificato in his illo æternæ Veritatis effato: *Corpus et animam perducent in gehennam.*

Ait illi : Serve nequam.

2. — Temerarius alter, qui sine debita veste nuptias audacter intrans, ad ignem condemnatus fuit, amici titulo condecoratur : *Amice, quomodo hic intrasti?* traditor similiter, qui ad capiendum Nedemplorum, velut carnificum dactor, turbas armatas in hortum conducebat, sibi dici audit : *Amice, ad quid venisti?* Cur igitur hic, qui non aliud fecit, quam sum repete debitu, licet cum severitate, suffocatione et tantæ asperitatis verbis istud egerit : « Cur vocatur is servus nequam, » inquit Paulus de Palatio « qui bona sua repetit? siquidem nequam non est, qui jure suo utitur, nec eo prius vatur, licet suam gratiam a suo herceperit. » Huic ipse difficultati multiplex responsione satisfacit, dum varios hujus creditoris notat excessus, quorum primus fuit, quod propriis debitore suum manibus interfecerit attentari : *Tenens suffocabat eum.* Secundus, sibi non competentem usurpando auctoritatem, dum, quod justitiæ publicæ est, ipse privatus conservum suum in carcerem coniecit. Tertius, violenter urgendo impossibilem debiti solutionem : « Exigens ab eo, qui solvere non poterat, qui tamen solvere cupiebat; quia gravissime indigenti dare, non auferre jubemur. » Quartus excessus committebatur in eo, quod erga miserabilem hunc compassionis viscera ocluserit, divina prevaricator legis, a S. Joanne, I *Epist.*, III, 17, nobis hisce verbis consignate : *Qui viderit fratrem necesse habere et clausurâ viscera sua ab eo, quomodo charitas est in eo?* Quintus erat vitium ingrati tudinis in regem suum : « Peccavit ex ingrati tudine; » *servus enim sciens voluntatem domini sui et non faciens, volupabit multis;* ergo recepisse summa beneficia a Domino, fratrum amorem summe cupiente et jubente, et torquere fratrem tamen « exigui aeris debitorem, id mortale Domino visum est. »

3. — Salmeron pariter hujus ingrati servi flagitium ex aliis aggravat capitibus, inquiens : « Quod tam cito accepti beneficii fuit immemor; in egressu enim suo servus hoc delictum in conservum commisit; secundo quod non extraneum, sed conservum tam dure tractavit; tertium, pro vili et exiguo debito tam inhumane se gessit; quartum non tam verbis, quod tolerabile fuisset, pretium exegit, sed violentia et suffocatione; quintum, quod nec illis isdem verbis quibus ipse flexerat divinum clementiam, rogatus, conservum suum exaudire voluit; sextum, quia nec dilationem præstitit, tantum abest, ut debitum dimiserit; septimum, quod humiliter deprecantem carceri tradidit. »

4. — Hugo Cardinalis verbum *nequam* ita explicat : « Quasi non æquus in misericordia facti exhibenda, quæ tibi prius exhibita est. » Divus

Chrysostomus, *Hom. lxxi*, similiter hancce perpendit iniquitatem, servus namque crudelis domino suo debuerat centum miliones scutorum sive ancoreum, conservus ejus decem julios, id est, unicum duntaxat scutum; adeoque inæqualis hujus erat petitio : « Non æquali de re iste supplicabat, cum pro talentis hic decem millibus, alter unum pro centum denariis supplicaverit et ille conservo se prostravit, iste Domino et cui omnino indultum fuit, is nec prorogationem quidem concessit, vinctulis enim atque carcere ipsum oppressit. » Considerandum docet idem insuper, regem hunc non obstante, quod excessiva cujusdam summæ creditor esset, non solum in nullum prorupisse verbum injuriosum, contra suum et servum et debitorem, sed benignitate et misericordia in ipsum usum fuisse : « Non conviciatus delictori, sed miserus fuit, » inquit Chrysostomus; « quando vero ad versus conservum crudelitatem exerevit, tunc nequam atque improbum servum appellavit. » Idem quoque Sanctus alibi, quanti Deus offensam a vindictivis sibi inde illatam, quod ex amore et ad imitationem ipsius, injurias remittere noluit, æstimet, *Hom. xxvii in Genes.*, ita insinuat : « Vere hic videre licet, quantum malum sit injuriarum non remissio, quoniam cum decem millia talenta consumpsisset, non vocavit eum malum, sed nunc, quia conservo, crudelis fuit. »

5. — Hæc etiam inæqualitas ex debito infinito considerari potest, quod Deus nobis condonat, ut injurias quoque proximis condonemus; ex alia vero parte ex debito in comparatione illius exigui momenti, cujus nos debitores sumus illis, qui nobis injurias inferunt, in iis enim decem millibus talentis, ut dictum est, innumera denotantur peccata, quibus divinam justitiam exasperavimus et tamen hæc omnia nobis condonat et se illorum immemorem esse ostendit; at vero, quando de actu vindictæ in proximum agitur, divina ejus justitia adeo exasperatur, ut non modo nos omni cum asperitate et severitate puniat; verum etiam universum antecedens debitum vivaciter redire faciat. Idem quoque Chrysostomus considerat, Deum peccata contra seipsum admissa, in comparatione indignationis et offensæ, quam inimicis nostris inferimus, non tanti æstimare : « Ut discas, facilius ipsum, quod in se peccet, quam quod adversus alios, remittere « solere. »

6. — Hæc dictio *nequam* ex alio quoque capite, vindictæ cupidus convenit, quia ut Ecclesiasticus *xvi, 6*, ait : *Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, et hæc redditio est malitia illius.* Cujus Lyrantus hanc rationem reddit : « Quia torquet seipsum, quantum ad animam et corpus, » is enim, qui vindictam quærit, sibi metipsum invidet, quia irreparabile corpori pariter et animæ damnum conciliat, dum utramque partem majoribus et desiderabilioribus

hujus et alterius vite bonis privat; quantum enim ad animam, hanc gratia et amicitia Dei et vita æterna destituit : *Qui non diligit, morietur in morte.* Præterquam quod vindictæ cupidus, in continuo vivit timore, quietem nullam experitur nec pacem, cor ejus inter vulnera, strages et sanguinem humanum convolvitur, dum illud rabiei et furoris veneno plenum semper habet. Torquet etiam corpus, quia bilis et ira nimia talem in ipso ignem accendant, qui ipsum in cinerem facile redigere valeat, præterquam quod eundem periculis sæpe mortalibus exponant. Optime igitur Ecclesiasticus, *xvii, 30*, inquit : *Quid nequius est, quam quod cogitavit caro et sanguis? nam qui vindictam prosequitur, adeo sibi metipsum inimicus existit, ut animam propriam perdere nihil ducat, dummodo adversarii sui corpus perdere possit.*

7. — S. Bonaventura, *Serm. in hac Dom.*, per hunc servum, peccatorem intelligens, ita scribit : « Homo nequam est contra semetipsum, scilicet male vivendo et sic animam suam damnando; zizania sunt filii nequam; zizania sunt omnes, qui in agro Ecclesiæ carent fructu bonæ vite; in hoc certe nequam est, cui alii bonus erit? »

8. — S. Thomas ex hisce verbis, moralis dogmatis loco deducit, quanti referat respicere et in culpa non perseverare, quia quando servus ille debitor erit, nulla eum injuria affecit, sicut modo, dum percepta grandis debiti condonatione, in malitia sua persistebat : « Superius cum deberet ei, non dixit ei opprobrium, sed nunc cum facere debuit quod non fecit, dixit : *Serve nequam;* quia quod homo peccet, hoc humanum est, sed si perseveret, hoc diabolicum est. »

Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me.

9. — S. Bonaventura verba *quoniam rogasti me*, considerans, dicit : « Mira liberalitas non partem, sed totum, non centum, sed mille, sed decem millia talenta, id est, innumerales reatus contra decem præcepta contractos tam faciliter dimittit petenti. »

10. — S. Remigius, a S. Thoma in *Catena* citatus, bene considerat, quod debitor ille ad hanc objurigationem nihil responderit, nec se excusavit, cum tamen videatur, facile se excusare potuisse, dicendo : Conservi debitum indubitatum esse et certum, eumque se ex justitia ad debitum diluendum convenire posse, neque se contrarium faciendi mandatum a Rege unquam accepisse, ac proinde duritiam hanc gratiæ ab eo obtentæ minime præjudicare debere. At S. Remigius in sensu spirituali respondet : « In hoc demonstratur, quod in die judicii et statim post hanc vitam, omne argumentum excusationis cessabit; » quamvis etiam dici possit, quia hujus parabole vis in eo consistit, ut ostendatur, quantopere ad remittendas proximo

injurias obligemur, exemplo et præcepto Dei supposito, nemo excusare se poterit, si ei obiciatur, quod amare Dei, proximis offensam non remiserit, cum tamen ipse Deus debita etiam infinita, que divinum ejus justitiam suscitare poterant, facillime condonari.

ADDITIO.

1. — *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi,* etc. Tota hujus textus doctrina in hoc consistit naturali principio : « Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. » Quod si igitur servus ille sibi congratulari poterat quod ex tanta Domini sui benignitate et misericordia debiti sui consecutus esset remissionem, revera quoque ex debito aliquo morali et decentia debebat misereri conservi sui; ac proinde dignus consequenti poena, quia proximum suum non dilexerat sicut seipsum. S. Thomas tres modos distinguit, quibus nos proximos nostros diligere possumus sicut nos ipsos : « Primo, quantum ad finem dilectionis, ut nos et proximum diligamus « propter Deum. » Primarius enim finis propter quem proximum amare debemus, est acquisitio æternæ salutis. Secundus modus amandi proximum sicut nos ipsos quem S. Thomas nos docet, se tenet quoad modum dilectionis : ut scilicet sicut aliquis seipsum diligit, quasi sibi volens bonum, ita aliquis proximum diligit, quasi ei volens bona. Qui autem diligit proximum ad hoc solum, ut ejus utilitate et delectatione potiatur, non vult bonum proximo sed ex proximo vult sibi bonum; quod quidem modo homo amare dicitur res irracionales, puta vinum vel aquam ut eis utatur. Tertius denique modus diligendi proximum sicut nos ipsos a S. Thoma traditus est : « Quantum ad effectum dilectionis, ut scilicet aliquis necessitati proximi subveniat, » sicut sibi, et quod nihil illicitum propter amorem « proximi committat, sicut nec propter suum amorem. » S. Jacobus Apostolus nos in hujus præcepti observatione mendacii redarguit et convincit, dum ad subveniendum proximorum necessitatibus, viscera seu potius manus nostras non aperimus et extendimus dum ait : *Si frater et soror nudi sint et indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis vestrum illis : Ite in pace, et calefacimini, et saturamini, non dederit autem ea quæ necessaria sunt corpori, quid proderit?*

VERSUS 33.

Nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui miseris sum?

1. — Salmeron vocem *oportuit* ponderans, inde deducit, quod si salvari cupimus, ad dimittendum proximo, non libertatem, sed necessitatem nobis impositam habeamus : « Pondera verbum, *oportuit*, » ut intelligas ad necessitatem præcepti pertinere « remissionem injuriæ. »

2. — S. Antonius Paduanus decem millium talentorum debitum, cum alio centum denariorum comparans, ait: «Tanta differentia et longe major inter peccatum, quo offendimus Deum, et peccatum quod offendit nos proximus; si ergo Dominus « totius creaturæ tantum dimittit, cur tu tantillum « proximo non dimittis? » Dionysius Carthusianus nos ad hanc remissionem etiam naturali præcepto obligari existimat; dicit enim: « Qui Dominum « tuum imitari debueras et ad misericordiam naturali præcepto teneris, ut facias alteri quod tibi « vis fieri; » verumtamen ut, quanta sit injurias remittendi necessitas, facilius adisceamus, motum efficacem est, si cogitemus quod continuo, ut Deus nobis offensas contra ipsum quotidie admissas condonet, opus habeamus, ac proinde ut de hac remissione securiores esse possimus, in oratione quotidiana ita nos precari docuit: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Et alibi dixit: *Dimittite, et dimittentur;* at vero ut S. Bonaventura, *Serm. III in hac Dom.*, ait: « Tu vis dimitti centum marchas, et non vis « aliis dimittere unum denarium? Mira res: *Homo « homini servat iram, et a Deo querit medelam? Eccli.*, « XVIII, 3. Attende proprium periculum, quod tibi « in servo nequam ostenditur; videat ergo quilibet, « ne contra se petat, cum dicit: *Dimittite nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris,* » citatque S. Augustini testimonium, dicentis: « Unus « quisque talem indulgentiam accepturus est a Deo, « qualem impenderit proximo suo. » Advertat igitur quilibet, regem hunc, per quem Deus noster symbolice designatur, dixisse: *Omne debitum dimisi tibi, cum hac tamen expressa conditione: Nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut ego tui miserus sum?* Ecclesiasticus, XXVIII, 1, protestatur, quod: *Qui vindicari vult, a Domino inveniet vindictam;* que porro Domini in vindicatis poena sit, ipsemet etiam docet, dum inquit: *Et peccata illius servans servabit,* quasi diceret: debitum ejus, perpetua signatura, divina justitie libro inscriptum remanebit; et contra vero eveniet illi, qui offensam facile remittunt, his enim, *Eccli.*, XXVIII, 2, dicitur: *Relinque proximo tuo nocenti tibi, et tunc deprecanti tibi peccata solentur.* Ubi notandum est: *Deprecanti tibi;* quasi tot ante sæcula in spiritu prophetico eam Ecclesiasticus prævidisset orationem Dominicam, quam Christus ita construxit, nobisque tradidit, ut in ea remissio nobis promittatur peccatorum nostrorum, modo et nos proximi nostri injurias et offensas remittamus. Petitio porro hæc maxime nobis est necessaria et proficua, posse scilicet eam coram divina majestate reiterare pro omne vite nostræ spatium; quamdiu namque vivimus, periculis versamur delictorum. Nunc igitur videamus Dei clementiam, siquidem liberam in manibus nostris constituit indulgentiam, omniumque cul-

parum absolutionem. « Tu legem scribis, » inquit D. Chrysostomus, *Hom. XXVIII in Joan.*, « de venia « et poena; tu in tui causa fers sententiam: *Dimittite « nobis debita nostra, sicut et nos, etc.* » Hugo a S. Victore horum verborum contemplationi intentus, miratur, qua lemeritate vindicativi eadem proferre audeant: « O infelix, » inquit, « presumptio! iram « Dei adversus se precibus provocare dicitur, cum « homo homini servat iram et a Deo querit misericordiam. » Quis non horreat? siquidem non sacrilegiis, non adulteriis, non furtis, aut similibus aliis prævaricationibus, sed oratione homo provocat iram Dei: « Iram Dei adversus se precibus provocare dicitur. » Legitur de simili homine, qui contra inimicum suum implacabili flagrans odio solitas ad Deum fundebat orationes, per septem nihilominus mensium spatium, quibus in suo contra inimicum persistebat rancore, recitare nequit orationem Dominicam; re igitur cum confessorio collata, admonitus fuit inimico condescendere, cui ut paruit consilio, lingua protinus perfecte resoluta, totam orationem Dominicam cum verbis illis: *Dimittite nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris,* expedite pronuntiavit.

3. — « Quilibet tenetur alii misereri tripliciter, » inquit S. Bonaventura, *Ser. IV in hac Dom.*, « primo, « ex consideratione suscepti beneficii; secundo, ex « consideratione divini exempli; tertio, ex consi- « deratione æterni supplicii. »

4. — Salmeron tempus discutit, quod Dominus voluit servum misereri conservi sui, postquam scilicet ipse misericordiam consecutus esset: « Nam « hic servus non poterat remittere conservo, si « prius Dominus sibi non dimisisset; nam cum « deberet satisfacere domino suo, æquum erat « exigere a suis debitoribus; sed postquam remis- « sum est, tunc oportuit et ipsum misereri conservi « sui; juxta quam rationem postquam Christus « venit et liberavit nos ab omni culpa et poena, « oportet nos proximi nostris remittere. »

5. — Diversas Cajetanus rationes perpendit, vi quarum crudelis hic creditor culpabilis efficitur; unde inquit: « Ac si aperte diceret: *Etsi nolebam « imitari me in liberalitate, oportuit tamen me « imitari in misericordia, saltem expectando sup- « plicentem pro dilatione temporis,* » doctetque, quod, licet non obligaretur debito legali, bene tamen morali et consequenter ex duplici capite, primo, ob debitoris in solvendo impotentiam, saltem ad tempus; secundo, « ex beneficio simili, imo « longe majori, in simili materia et supplicatione, « sibi tunc præstito a communi domino. »

VERSUS 34.

Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum.

Et iratus dominus.

1. — Quam obscuro dominus habebat indignationis causam adversus servum hunc, dum non alio fine conservum premeret, quam ut suum extorqueret debitum, quare voluit dominus eum ab hac desistere exactione? Hugo Cardinalis pro sensu morali in hæc verba pro responsione citat divum Chrysostomum: « Si grave videtur damnum, oportet abaspicere lucrum, quod factum est; si grave videtur præceptum, cogita præmium. » Peregrinum quidem videtur, reddere bonum pro malo, et remittere injurias atque imposturas; ast in præmium atque inde resultantem remunerationem conjiciendus est oculus. De vindicativis etiam Chrysostomus in alia quadam Homilia ita scribit: « Nihil omnium Deus ita odit et aversatur, ut « hominem ultionis avidum, et in animo suo per- « petuas adversus proximum serventem inimici- « tias; tantum enim ejus peccati damnum est, ut « misericordiam Dei revocet, nec locum habere « sinat. »

2. — Dionysius Carthusianus hunc in Deo irascendi modum ita fieri docet: « Iratus Dominus, « videlicet Christus, qui irascitur non per passionis « commotionem, sed per justitiam executionem, seu « poenæ inflictionem. »

Tradidit eum tortoribus.

3. — Juxta S. Jacobi Apostoli doctrinam, sine misericordia judicabuntur illi, qui ipsam non exercuerint in proximis suos, *Jac.*, II, 13: *Judicium sine misericordia illi qui non fecit misericordiam.* Unde Albertus Magnus, *Serm. LXXIV*, ait: « Hoc valde « terribile est exemplum omnibus his, qui nolunt « injurias sibi illatas ex corde dimittere. » Salmeron similiter inquit: « Est severus Deus, acerrime musque eorum, qui remittere nolunt fratribus « suis, viadex. » Querit porro idem Auctor, quid si hic servus iterum Regi supplex, delicti veniam petisset in conservum commissi, an impetrasset, respondetque: « Pepercisset utique pro sua bonitate, si adhuc viveret, sed tu adverte et time, « nam hic non amplius veniam petit, quod forte « multis evenit, qui satiare animum volunt, postea « non inveniunt locum penitentiae, nec amplius ex « corde veniam petunt. » *Cor durum*, inquit Ecclesiasticus, III, 27, *habebit male in novissimo.*

4. — Non abs re fuerit, in presenti, æternæ damnationis supplicia, quæ varia sunt, examinare, conformiter ad illa verba: *Tradidit eum tortoribus.* S. Thomas ait: « Per servum istum intelligitur « peccator quilibet, cui irascitur Deus in judicio, et

« tradet eum æternis tormentis; » quorum primum est, reprobos in æternam visione Dei privati, de quo cruciatus ita divus Chrysostomus, *Hom. XIV in Matth.*, scribit: « Novi, quod quam plurimi periti « mescant gehennam, ego tamen illius gloriæ amissionem multo amarior quam ipsius gehennæ « puto esse supplicium, » poena etiam damni, omni absque comparatione, major est quam poena sensus, quia illa nobilissimam hominis partem, animam scilicet, hæc vero partem ignobiliorum et inferiorum incessanter affligit; sicut ergo major est beatitudo et lætitia in solis divinæ essentiae, quam in omnium aliorum, simul unitorum, Paradisi honorum fruitione, ita pariter majus est reproborum tormentum, æternaliter amissionis Deum, in quo consistit poena damni, quam omnia abyssus infernalis incurrisse supplicia. Præter hanc igitur poenam damni, in qua reprobus vivaciter summi boni ac perditii infinitatem apprehendit, non minori excruciantur dolore seu poena sensus; carnicifex erunt diaboli, infensissimi jam a principio mundi, et implacabiles inimici nostri, quandoquidem ad eorum ruinas restaurandas creati sumus; deinde pro suis quisque viribus, damnatus in damnatum carnicifex erit, omnesque damnati carnicifex erunt, quæcumque reprobis, solliciti ad unum omnes, ut tormenta et lamenta multiplicentur in proximo. Fames erit inibi canina, *Psal. LXXVII*, 7: *Famen patientur ut canes.* Sitis vagabitur inextinguibilis; exemplo sit dives epulo, qui post mille sexcentorum et plurium annorum spatium, irritis hæcuscque suspiriis, vel unicum aquæ stillam sollicitavit; alleviaturus nihilominus aliqua ex parte nimiam hanc faucium suarum ariditatem, qualem arbitrari haustum potest? *Fel draconum vinum eorum et venenum aspidum insanabile, ignis, sulphur et spiritus procellarum pars calcis eorum.* Fœtor inibi invalescet, omnia humana imaginatio major; in hanc enim infernalem cloacam omnes projicientur, atque exonerabuntur execrabiles totius humanæ et diabolicæ nequitie impuritates, a principio usque in finem seculorum evomitæ; damnati etiam tam strictè complebuntur invicem, ut ne in omnem quidem eternitatem sese loco movere valeant. *De cadaveribus eorum ascendit fœtor;* juxta S. Bonaventuræ opinionem, tanta ab illis exhibit sanies et putredo, ut vel unicum damnati cadaver sufficeret ad inficiendum mundum universum: « Omnium sentina « sæcum infernus est, » inquit, « adeo pestilens, ut « vel unus sat esset mundum inficere universum, » Ignis tormentorum erit intolerabilis, de quo S. Hieronymus ita scribit: « In uno igne omnia supplicia « sentiunt peccatores. » Considerate, obscuro, omnia præterita et futura totius mundi supplicia, certique sitis, omnia hæc simul sumpta ne vel uni posse comparari infernalis istius ignis scintille. Unde S. Augustinus ait: « Ignis illius potentiam nulla vox

« exponere, nullus poterit sermo explicare; » de quo Job, x, 26, prædixit, inquit: *Devorabit eum ignis, qui non succenditur*; ejus hæc est natura, ut nec lignis et foliis egeat; nam, *Isa., xxx, 33*: *Flatus Domini sicut torrens sulphuris, succedens eam nocte et die, non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus ejus*. S. Basilius super illa verba: *Vox Domini intercendit flammam ignis*, ad rem nostram ita discurrit: « Arbitror quod ignis præparatus diabolo et angelis ejus, dissecetur voce Domini, « ut, quoniam duo sunt in igne facultates, ustoria « et illuminatoria, acris quedam et punitoria vis « permaneat apud eos, qui digni sunt, ut urantur: « illuminatoria vero ac splendida ipsius facultas ad « exhilarandos beatos, gaudio fruentes cedet. » S. Petrus Damianus dicit: « Illa ultrix flamma vitio- « rum habet ardorem, non habet penitus lucem. » Carnificum improbius, male conscientie remorsus erit et vermis incessanter devorans: *Ubi vermis eorum non moritur*; unde S. Bernardus, *Meditat.*, inquit: « Exlorres caelo in carne cruciabuntur per « ignem, in spiritu per conscientie vermem. » *Ecclesiasticus*, vii, 19, pariter dicit: *Vindicta carnis impij, ignis et vermis*. Marci, ix, 42, 43, Redemptor noster de penis infernalibus disserens, tertio ignis mentionem facit, eundemque huic vermi pariter associat: *In ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur. Tradidit eum tortoribus*. Chrysostomus, *Hom. lvi ad pop.*, dum omnes alias hujus barathri perditionis penalitates et ærumnas perpendit, super omnes cruciatus, demonum reprobos circumstantium carnificinam exaggerat, dicens: « Affligunt « nos undique pene, nunquam morimur, transi- « mus ab aquis nivium ad calorem nimum, et « omnia exquisitissima tormentorum genera, per- « petua morte gustamus, sed quod crudelius nostra « dissecat viscera cordis, ab impiis ministris hæc « omnia patimur, de nostra infelicitate severissime « gaudentibus. » Erit et aliud damnatorum crudelissimum tormentum, desolata nimirum eorum desperatio; unde S. Bernardus ait: « Portæ inferi, « cæca desperatio; » in hac vita sunt, qui, ut ærumnis suis finem faciant, ex alta rupe sese præcipites agunt, aut se in mare submergendo do- jectiunt, vel crudeliter carnes suas dilaniant; hoc autem refrigerij genus desperatis illis minime concedetur. S. Augustinus æternæ damnationi horren- dum titulum, dum eamdem « incommutabilitatem « divinæ sententiæ » appellat; etenim si reprobis postquam mille annorum miliones ex uno latere deumhens, inter inexplicabiles penas absolvit, in aliud se vertere velit, id facere minime poterit. Verum enimvero immanissimum omnium suppliciorum erit, quod omnes hi cruciatus futuri sint æterni, nullamque in sæcula sæculorum habituri finem; æterna etenim privatio et jactura Dei erit, æternus planctus, tenebræ, fletor, ignis, vermis

æternus, æternum demonum consortium et carni- ficina, denique desperatio æterna; et ideo: *Spes impiorum peribit*.

Quoadusque redderet universum debitum.

5. — Quem hæc verba sensum habeant, S. Tho- mas, in *Matth.*, docet, dum ait: « Et hoc erit infi- « nitum; si enim poena cessare non debet, donec « fiat satisfactio debiti, et nullus sine gratia potest « satisfacere, qui decedit sine charitate, non potest « satisfacere in æternum. »

6. — Cajetanus hic quaerit: « Quomodo verifi- « catur, quod sic faciet Pater celestis, quoadusque « reddat, cum torqueat post mortem in æternum, « sine termino aliquo? » Cum enim per hoc suppli- cium, quod huic debitori decernitur, Infernus intel- ligatur, certum est, quod ibidem nunquam debitum suum dilnet nec unquam restituet. Respondet autem: « Torquendus est, quousque reddat, si « nunquam reddat, nunquam evadit tormenta, « tales sunt damnati in Inferno, qui ideo nunquam « desinunt torqueri, quia nunquam reddunt, nun- « quam penitent eos offensæ divinæ, nunquam « satisfaciunt, perseverant enim in voluntate obsti- « nata in malo. »

7. — Potest et aliud hic dubium moveri, scilicet quomodo debitum huic misero semel dimissum, reviviscere poterit; nam ut Salmeron ait: « Re- « pugnat divinæ justitiæ et Scripturæ diceanti, juxta « Septuaginta: *Non punit bis in idipsum*. » Cajeta- nus quoque dicit: « Cum sine penitentia sint dona « Dei, ut Apostolus ait, quomodo si debita semel « donata sunt ab eo, postea repetuntur? » Quam difficultatem idem hoc responso protinus resolvit: « Repetuntur, non ut fuerant prius debito, sed ut « modo effecta sunt materia ingratitudinis tam « inhumane; ingrata siquidem hæc inhumanitas « tanto magis pensanda est, quanto majus fuit « beneficium donationis tantorum delictorum. »

8. — Paulus de Palatio super hæc verba similem considerationem instituens, dicit: « Cum quis « summa beneficia post summa debita et peccata « receipt a Domino, si iterum offendit in scelere « grandi, hoc peccatum ex ingratitudine sit gravi- « simum, adeo ut gravitatem precedentium delicti- « torum aut superet, aut æquet; » cui doctrinæ consonat illud Jansenii: « Non quod redeat proprie « reatus peccatorum precedentium, semel remis- « sorum, sed quod virtute continueatur in illa ingra- « titudine et in crudelitate in fratrem admissa, eo « quod peccata illa remissa efficiant, ut ingratitudo « illa et crudelitas, tam grave peccatum reputetur, « et pro ea tam severe quis puniatur, ac si priora « peccata ei nunquam dimissa fuissent. » Eandem quoque doctrinam Dionysius Cardusianus tradit, qui idem ingratitudinis vitium memorans dicit: « Indirecte et aliquo modo redire dicuntur, in

« quantum sequentia vitia graviora et damnabiliora « sunt propter ingratitudinem indultæ pietatis, et « propter recidivam in eadem mala, sicut et pericu- « losius est, eandem corporis partem vulnerari, « qua læsa est semel. »

9. — Ex his quoque verbis alia deducitur veritas, que quotidie practicatur, nimirum quod majus damnum vindictam excercens patitur, quam sit illud, quod inimico conciliare nititur, quia licet is, contra debitorem suum, omnem crudelitatem exera- rat ad eum suffocandum et incarcerandum, suas in illum manus immittens, per hoc tamen nullam quoad creditum debitum satisfactionem accepit; quinimo ab omnibus regie curie amicis, quos inhominatè sua scandalizavit, apud Regem accusatus, ab eodem hæc improperii verbis: *Sere nequam*, acriter fuit reprehensus; postque improperatam ejus ingratitudinem et revocatam decem millium talentorum factam remissionem carnificibus et licitoribus infernalibus in æternum traditus fuit; unde S. Augustinus, in *Psal. cxxvi* ait: « Constat plus esse, quod se lædant iniqui et quod « sibi noceant, quam quod sibi videntur nocere illis, « quos oderunt; » nam præter angustias timoris, periculum et persecutionem, quibus se subjiciunt, dum vitam, facultates, honorem et reputationem, amicos et parentes extremo periculo exponunt, dum tanquam perturbatores publicæ pacis ab omnibus odio habiti, juridicis infestantur processibus, vel multentur exiliis, irreparable quoque animæ damnum conciliant; unde idem sanctus Doctor illa *Psalmi xvi, 15*, verba: *Gladus eorum intret in corda ipsorum*, exponens observat, Psalmistam non dicere, in corpus, sed, in corda eorum, « quia in corpore « voluerunt occidere et in anima moriuntur. » Contra illos, qui ob acceptas injurias irreconciliabiliter offenduntur, illa a Spiritu Sancto dictata et consequenter indubitata veritas militat, *Proc., i, 18*: *Contra sanguinem suum insidentur et moluntur fraudes contra animas suas*; et ideo Lamech dicit, *Gen., iv, 23*: *Occidi virum in vulnus meum; et adolescentulum in fivore meo*; sanguis enim, qui ab homicidis effunditur, supra ipsos recidit, idque cum majori incomparabiliter damno, quam sit illud, quod inimico intulerunt; huic enim ipsi solam eripere vitam, ipsi vero non solum idem sibi attrahunt periculum, ne videlicet a cognatis occisi, qui homicidium vindicantur, pariter occidantur; vel cum jactura facultatum, famæ et honoris, a justitia publica mortis dampnentur; verum insuper irrepara- bile animæ suæ damnum comparabunt, Deum et supernam Jerusalem, visionem pacis amittentes.

Additiones.

a. — *Et iratus dominus ejus, tradidit eum tortori- bus*: nempe suæ conscientie proprie, quæ præterquam quod naturaliter nobis sit impressa, maximus

tamen conscientie malæ est cruciatus, ut merito tortor et carnifex dici possit. Quoniam nec torquere cessat donec deposita sit omnis culpa et persolutum omne debitum. Nullus tantus est humane tribulationis furor, qui non aliquod quietis concedat inter- vallum: ast conscientie remorsus, vulturis instar cor indesinenter abrodit: *Semper sæva et perturbata conscientia*. *Sup., xvii, 40*. Neminem periculum la- tet vite honoris, omniumque temporalium rerum nobilissimæ famæ, in quod castissima quondam incidit Susanna, que in mediis illis angustiis, vitam polius et famam, quam corporis animæque purita- tem prostituræ decrevit; sed verba notanda: *Si hoc egero, mors mihi erit*. Imo contrarius videbatur, si- quidem per venerum consensum mortem declinasset. Sed prudentiam discite castissimæ viraginis: mortem illam non corporalem designabat, sed spirituales animæ; hæc illa mortem fempere contendeat, et vermem, seu atrocem malæ semperque cruciantis conscientie remorsum. Quo fine S. Bernardus hæc divi Ambrosii adducit sententiam: « Nulla poena gravior quam interioris vulnus con- « scientiæ malæ, hoc magis fugiendum quam mors, « quam suspendim. » Pro millibus unum in testem vocemus Judam, qui vehementem nimis cruciantis conscientie remorsum sufferre impotens, vitam succidit in patibulo.

b. — Universum debitum quod jam donaverat, repetit, tunc scilicet, quando novum ingratitudinis debitum contraxit, quem ideo utpote servum nequam torqueri precepit, quoad usque universum debitum redderet. Tanti nempe odii, benignissimus licet, Deus contra peccatum fertur et armatur, ut immanissimis traderetur tortoribus. Tortorum autem nomine demones intelligimus, qui velut carni- fices sunt et ministri divinæ justitiæ; ideoque tor- tores appellatur, quod divinæ justitiæ decreto, reprobos pro qualitate criminum torqueant. Quam graviter autem misera peccatorum animas isti tortores cruciant, implacabiles illorum inimicitie demonstrant, que eousque torqueri præcipiuntur, quousque reddant universum debitum. Hoc autem debitum in gehenna, nulla unquam temporis di- turnitate dissolvitur; ita fit, ut quod in hoc sæculo brevi poterat labore rescirri, in illo acerbissimis et perpetuis cruciatibus nunquam dissolvatur. En igitur, o homo, peccati gravitatem, quod ipse Deus acerbissime sic persequitur, ut licet transitorius sit, æternis tamen penis, usque infinitis, illud castiget et puniat.

c. — Supra dictum est, quod miserus Dominus servi illius, dimisit eum et debitum dimisit illi. Cum autem servus crudelis esset in conservum, ut eum suffocaret, tradidit eum tortoribus, usque dum redderet universum debitum. An Dominus talenta semel dimissa iterum repetebat? Minime: nam licet Theologi, cum divo Thoma, III *part., quest.*

lxxxix, art. 5, meritorum reviviscantiam, peccatum non admittit. Quodnam igitur erat illud universum debitum? Recte respondet D. Thomas: « Propter subsequentem ingratitudinem, » odit universum debitum, in quantum quantitas « peccatorum præcedentium proportionaliter, in « ingratitudinem subsequenti, non autem abso- « lute. » Et quamvis opus non sit, ut hoc posterius peccatum, illi priori et antecedenti omnino exequetur, per illud tamen saltem efficitur, ut peccatum novum alias ex objecto suo non ita grave ac antecedens peccatum, in circumstantia ingratitudinis ob receptum beneficium, gravissimum evadat, majorique poena reddatur dignum. Supplicium enim reincidentium in peccata semel dimissa augetur propter ingratitudinem.

d. — Debitum, sicut supra dictum est, delicti figura est, nam debitum contrahitur, quoties delinquitur; unde Venantius Fortunatus: « Convenien- « ter, » ait, « debita peccata dicuntur, quæ et « debentur, et requirenda sunt. » Quot ergo peccata commisit hic nequam servus, qui debuit decem milia talenta? A quibus tamen liberalissime absolutus, spontaneæ pristina repetens, seipsum in ingenti damnificavit; que damna sequentibus verbis S. Ambrosius exponit, in *Psal. xxxv*: « Ostenditur « nobis ultimus nostri imaginatio peccati, nec quie- « tum rem suum esse permittit, inferens miseram « servitutem, atque in sua vincula trahit, enodare « se ut non queat: quoniam volens ipse se vendi- « dit, cui liberum erat, delictorum aera non ca- « pere et libertatem innocentia reservare. » Sic scilicet peccator mortaliter peccans semetipsum offendit et damnificat, sulpiscus carnificem efficitur. Pergit vero citatus Ambrosius: « Itaque cum ora- « mus, peccatum effunditur: ubi sumus sensum « corporis laxaverit, peccatum recurrit. Semper « nobis error noster, tanquam mali exactor occur- « rit, vel tanquam improbus fonerator, conveniens « debitorem. » Ita torquet et tormentat peccato- rem peccatum, et impij mordet conscientiam, ut servus exactor.

e. — Primo cum Dominus mandasset servum venundari, ipse prostratus patientiam supplicans, misericordiam impetravit: *Miserus Dominus servi tuius, dimisit eum, et omne debitum dimisit ei*. S. Joannes Chrysostomus, *Hom. lxxvi in Matth.*, hanc super re ad rem præsentem ita acute philosophatur: « Vide divini amoris superabundantiam; petit « servus solius temporis dilationem, ipse autem « majus eo quod petit, dedit; et dimissionem, et « concessionem totius mutui. Modo autem iratus « Dominus, tradidit eum tortoribus. » Quæ repentina illa obstupescenda tam liberalis Domini mutatio? que inopina rerum vicissitudo? cur servus ad sponsones non recurrit? ad patientia asylum, dicens: *Patientiam habe in me?* Dicunt jura: *Fraus*

et dolus nemini patrocinator. Fraudulenter sponderat delicti penitentiam, quod ex eo patet, quod tam facile adeo gravis delicti venia impetrata, mox crudeliter opprimat conservum; adeoque si milles has penitudinis voces repeteret: *Doleo, doleo, patientia, patientia!* necquicquam obtineret. Et ideo modo sic tacet, et pro sui causa non offert, per quas antea clementiam fuerat assecutus. Exteriores enim illæ devotionis demonstrationes, quas impij mortis tempore fundunt, heu nimium sunt fallaces et inutiles!

f. — Communiter sancti Patres per hunc locum intelligunt Purgatorium, a quo interdictus est exitus, quousque reatus poenæ atrocissimis poenis expurgetur. « Illud scitote, » ait S. Bernardus, *de obitu Humberti*, « quia post hanc vitam, in purga- « toris locis contempliciter, quæ hic fuerint ne- « glecta, redduntur usque ad novissimum quadran- « tem. Scio ego, quam durum sit homini dissoluto « apprehendere disciplinam, verboso silentium pati, « vagari solito stabilem permanere. Sed durius, et « multo durius erit, futuras illas molestias tolerare « in purgatorio igne. Centupliciter hic neglecta « redduntur. » O gravissimum et acerbissimum supplicium!

g. — Profectum cum dona Dei sint absque penitentia, quare sic iratus Deus inducitur, ut non tantum dicatur inhibuisse benignitatis scarturiginem, sed et specie tenus largita munera revocasse? Tantumne deliquit hic servus conservum ad debiti solutionem urgendo? Nihil Deus magis odit quam impatientiam, in cuius detestationem id factum est.

D. Joannes Chrysostomus, die quadam populum suum Antiochenum ad patientiam exhortans, sequentem illis propositum doctrinam: « Si vis gau- « dere, et remissione, et voluptate potiri, neque « voluptatem, neque remissionem quaeras, sed ani- « mam patientia plenam quære et tolerantiam « adhibere valentem. Quod si hoc non habeas, non « tantum tentatio te redarguet, sed et remissio « perdet, et magis dejiciet. Quod enim non gra- « vium incursum casuum, sed mentis nostræ, cor- « poris salutem nostram subvertat, audi quid dicit « Christus: *Quicumque audit verba mea hæc, et non « facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit do- « mum suam super arenam: et descendit pluvia, et « venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in « domum illam, et cecidit, et fuit ruina ejus magna.* « Vides quod non tentationum conflictus, sed ædifi- « cantium stultitia ruinam fecerit? » Totus porro hic discursus eo tendit ut ostendatur, nunquam nos ruinas timere posse, quando fundamentum patientia subsistit; e contra vero illas formidandas esse, quando dictum fundamentum collabescit et deficit. S. Augustinus suam adversus impatientiam indignationem clare ostendit, quando in sermone quodam *ad fratres*, in hæc verba detonuit: « Sicut

« per impatientiam omnia destruantur bona, om- « niaque suffocantur optima, sic et per patientiam « omnia generantur bona, omnes iniquitates de- « merguntur in profundum. »

VERSUS 35.

*Sic et Pater meus celestis faciet vobis, si non remis-
eritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

Sic et Pater meus celestis faciet vobis.

1. — Notandum hic est, non dicere: *Pater vester*, aut *noster*; sic enim æternum Patrem suum primis Dominicæ orationis verbis: *Pater noster*, fideles suos compellere docuerat, quia, ut Theophylactus ait: « Non dicit Pater vester, sed Pater meus; « indigni enim sunt tales, qui Deum habeant Pa- « trem; » qua enim fronte vindictam appetentes ut Deum patrem invocare, sequæ filios ejus appellare poterunt, dum proximis injurias condonare nolunt? Merito enim Deus talibus respondere poterit: *Neque ego pater, neque vos filii; aut quomodo in veritate dicant: Dimittimus debitoribus nostris?* Quando Dominus noster filiorum titulo nos honoravit, audite, quod verborum pondere idipsum fecerit: postquam enim dixisset, *Matth.*, v. 44: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui odierunt vos, orate pro persecutoribus et calumniatoribus vos;* protinus subdit: *Ut sitis filii Patris vestri qui in celis est, qui solem suum ortiri facit super bonos et malos.* Eadem quoque est Chrysostomi, *Hom. lxxii in Matth.*, observatio, dicentis: « Non dixit *Pater vester*, sed *meus*; non enim digni sunt isti, quorum « pater, Deus vocetur, cum ita nequam sint, ut « homines odio prosequantur. »

Si non miseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

2. — Cajetanus observat, quod Christus injuriam remissionem non verbis tantum, sed etiam corde factam desideret: « Non vult simulatam « remissionem, sed ex intimo corde, qui cordium « scrutator et judex est Deus. » S. Augustinus in *Cateua* citatus, salutare hoc nobis monitum tradit:

« Melius est, ut clames ore et dimittas corde, quam « ut sis blandus ore et crudelis corde. » S. Hieronymus pariter a S. Thoma citatus, dicit: « *De cor-
dibus vestris*, ut omnem stimulationem fictæ pie- « tatis averteret. » Theophylactus ait: « *De cordi-
bus*, non de ore duntaxat. » Salmeron nullorum detegit astutiam, qui extrinsecus quidem remittunt, cum tamen odii venenum in cordibus illorum ebulliat. « Addit, *ex cordibus vestris*, quia injuria « condonatio, ab omni furore et fictione debet esse « aliena; » adducitque ex S. Hieronymo auctoritatem contra illos, qui hæc in re fictæ agentis dicunt: « Ego nihil habeo contra eum, ipse novit, habet « Deum judicem; quæ verba sat arguunt animum « adhuc exulceratum et inimicum ei, qui læsit. »

3. — Venerabilis Bedæ supplicium ob oculos nobis statuit, quod reportatur smus, nisi ex toto corde miserimus inimicis nostris: « Ex quibus « videlicet dictis constat, » inquit, « quia si hoc « quod in nos delinquitur, non ex corde dimitti- « mus et illud rursus a nobis exigitur, quod nobis « jam per penitentiam remissum fuisse gaudea- « mus. »

Additio.

a. — *Sic et Pater meus celestis faciet vobis.* Formidolosa certe sententia, sed justa, quia cum facillimum sit, et delectabile fraternam servare charitatem, merito isdem, cum servo isto nequam, tortoribus traduntur temporalibus et æternis, qui nec in tantum divino voluerint obedire præcepto, neque tantillum malignæ suæ contrariæ voluntati. Unde defectus hujus dilectionis, reprobationis indicium est, et varia hujus præcepti transgressores sunt irrogata supplicia. Dum S. Joannes Apostolus, *I Epist.*, ii, 10, dicit: *Qui diligit fratrem suum in lumine manet, qui odit in tenebris est;* verba illius hunc fere sensum habent, quod scilicet proximorum dilectio lucis divinæ gratiæ hominem adimpleat; qui vero eandem negligit, in æternæ perditionis harathrum sit precipitandus. Hugo Cardinalis ait: « In lumine permanet, quia, *Rom.*, xii, 8: *Qui diligit proximum, legem implevit.* » Joannes autem, *I Epist.*, iii, 14, sic ait: *Qui non diligit, manet in morte.*

DOMINICA VIGESIMA SECUNDA POST PENTECOSTEN

EVANGELIUM MATTHEI, CAP. XXII, VERS. 15

15. Abeuntis Pharisei, consilium inierunt, ut caperent eum in sermone.

16. Et mittunt ei discipulos suos, cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum.